ÄLVRÄDDAREN

ÄLVRÄDDAREN UTGES AV ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION / NR 21981

Ä L V R Ä D D A R E N

INNEHÅLL

3 Kallelse till årsmötet

5 Verksamhetsberättelse

8 Revisionsberättelse

9 Kassarapport

10 Långan räddad

11 Länge Leve Långan

15 Låt Långan Leva

18 Vinterforsen

22 Bra riksdagsbeslut om älvarna

25 Regleringarna och fisket

28 Lägervecka på Björkudden

29 Sädvajaure - 50 kWh. Kraftbolagen försöker köpa kommunerna.

31 Anders Månström, sprängarbas

ÄLVRÄDDAREN

utges av ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION

Red. och ansvarig utgivare: Lars Lövgren

Adress: Stationsgatan 18 A, 920 70 SORSELE

Tel: 0952 - 10 997 (Bost)
10 760 (Arb)

KALLELSE

Älvräddarnas Samorganisation håller årsmöte 13-14 juni 1981 i Storsjö vid övre Ljungan.

Årsmötet kommer i år att sammanfalla med firandet av att Sölvbackaströmmarna räddats. Visserligen har riksdagen inte ännu behandlat regeringens proposition om att strömmarna inte skall byggas ut. Vi räknar dock med att ett sådant beslut skall fattas av riksdagen i början av juni. Storsjö byalag bjuder därför till en trevlig älvräddarhelg i mitten av juni. Styrelsen hoppas att få se representanter för alla älvräddargrupper och många andra älvräddare vid årsmötet samt vid de övriga arrangemangen som Storsjö byalag svarar för.

PLATS: Bygdegården, Storsjö

LOGI: Förläggning sker i stugor i Storsjö

ANMÄLAN: Anmälan sker senast lördag 6 juni till någon av följande:

Uno Grubb	0687/210 14	(endast dagtid)
Edith Loo	210 73	(kvällstid)
Tycho Loo	210 31	"

Anmälan skall avse husrum, mat och hur man tänker ta sig till Storsjö (för ev hämtning i Östersund)

PROGRAM: Fredag 12 juni

13.00 Styrelsen förbereder årsmötet.

21.00 Dans

Lördag 13 juni

10.00 Årsmötesförhandlingarna startar

15.00 Ev föredrag eller bildvisning av någon kunnig debattör.

18.00 Aftongudstjänst i Storsjö kyrka

21.00 Dans, ev underhållning

Söndag 14 juni

10.00 Fortsättning på årsmötesförhandlingarna

Därefter åker vi ut till Sölvbackaströmmarna. De som är fiskesugna bör ta med sig sin fiskeutrustning. Spinn och mete brukar vara de säkraste metoderna så tidigt på sommaren.

FÖRBINDELSER: Tyvärr kan vi inte ange vilka tågtider som kommer att gälla den aktuella helgen. SJ kommer ed en ny tidtabell fr o m den 1 juni. Den kommer ut i slutet av maj.

För närvarande gäller följande:

Nattåget kommer till Östersund 7.07. Därifrån går en rälsbuss till Åsarna. Från Åsarna fortsätter färden med landsvägsbuss till Storsjö. Bussen är framme ca 11.30.

De som kommer till Östersund på lördag morgon kommer att hämtas med en särskiod buss från järnvägsstationen i Östersund. Detta för att vi skall kunna köra igång med årsmötet ca kl 10.00.

För hemresan gäller NU följande: landsvägsbussen går 17.30 från Storsjö till Åsarna för anslutning med rälsbuss till nattåget från Östersund (22.00 och 22.40).

Kontrollera själv de nya tiderna mot slutet av denna månad!

VÄL MÖTT I STORSJÖ

Styrelsen

LITTERATUR M M FRÅN ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION

Följande litteratur m m kan Du beställa från Samorganisationens kansli i Fällfors:

ÄLVARNAS BOK	40:-
VARFÖR BEVARA VÅRA ÄLVAR?	7:-
DEKAL - RÄDDA VÅRA ÄLVAR	3:-
KNAPPMÄRKEN - RÄDDA VÅRA ÄLVAR	3:-
T-SHIRT - RÄDDA VÅRA ÄLVAR Finns i gult, rött och blått	30:-

Adress: ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION
PL 281
930 52 FÄLLFORS

Pg: 73 65 73 - 7

Verksamhetsberättelse

Verksamhetsberättelse för Älvräddarnas Samorganisation
1980-05-15 -- 1981-03-31.

Vid årsmötet i Sorsele 14-15 juni 1980 antogs nya stadgar, vilka bl a föreskriver att Samorganisationens verksamhets- och räkenskapsår är 1 april - 31 mars. Detta betyder att årets verksamhetsberättelse inte omfattar ett helt kalenderår.

MÖTEN: Årsmötet hölls som redan nämnts i Sorsele 14-15 juni. I de nya stadgar som antogs av årsmötet betonades de lokala älvräddargruppernas roll som basen för Samorganisationens verksamhet. Fysiska personer eller sammanslutningar som löser medlemsavgift räknas som stödjande medlemmar. Det som tidigare benämnts "styrelse" heter numera "representantskap". "Arbetsutskottet" kallas numera "styrelse".

Årsmötet valde följande funktionärer för det nu gångna året: Lars Lövgren,ordförande, Astor Eriksson,vice ordförande. Övriga styrelseledamöter: Lars Lindström, Harry Nyhlén, Olov Jonsson, Leif Jonsson samt Birger Ajax. Till styrelsesuppl. valdes K-G Lundberg, Gunnar Westergren, Göran Öberg, Tycho Loo, Lennart Sundin, Gertrud Åswald och Oskar Bengtsson.

Helfrid Bäckström omvaldes som kassör. Gun Lindahl och Kurt Rosendahl blev revisorer med Alvar Nilsson och Aron Johansson som ersättare.Till valberedning har Harry Nyhlén, Bertil Hemming och Sigvard Nyström valts. Karl Löfroth utsågs att ansvara för sekretariatet. Lars Lindström valdes till informationssekreterare och Birger Ajax till mötessekreterare.

Vid årsmötet medverkade Nils Sundberg från Geografiska inst., Umeå Universitet. Han talade om vattenkraftsutbyggnader och deras inverkan på sysselsättning och kommunal ekonomi. Rune B. Axelsson, Växjö gav ett föredrag om minikraftverk, exemplifierat av ett aktuellt fall i Småland.

I det uttalande som antogs av årsmötet berördes minikraftverken som mötet menade utgör ett stort hot mot miljön. Stora skador på fisket blir följden av minikraftverken. Det är därför fel att staten subventionerar förstörelse av miljö och närrekreationsområden, menade årsmötet.I uttalandet krävdes också att regeringen säger nej till utbyggnad av Sädvajaure, Långan, Sölvbacka och Rottnan. Detta krav motiverades bl a med det stora elöverskott landet håller på att bygga upp.

Höstmötet hölls 6-7 december på Frösön. Björn Kjällström, en av landets kunnigaste energidebattörer, höll ett föredrag i vilket han bl a tog upp vad det kostar att producera energi och hur mycket elenergi vi behöver. Kjällström kommenterade sedan,med utgångspunkt från dessa punkter, sin snabbutredning om hur mycket det skulle kosta att avstå från (uppskjuta) att bygga ut Sölvbackaströmmarna.

Richard Öhman, fiskerikonsulent vid Lantbruksnämnden i Östersund, redogjorde för älvutbyggnaderna och skador på fisket i Jämtland. Han presenterade också en undersökning av fritidsfiskarna vid Dammån i Jämtland.

Frågan om förbud mot direktverkande elvärme berördes i det uttalande som mötet antog."Kommer partierna bakom linje 2 och 3 att svika sina löften från kärnkraftsomröstningen om att förbjuda direktverkande elvärme i nytillkommande hus", frågade mötet.

I uttalandet pekade man också på att 80-talet kommer att bli en unik chans till att genomföra effektiviseringar av gamla kraftverk. Det stora överskottet av elproduktionskapacitet som håller på att byggas upp kommer att göra ev uppehåll i driften billiga.

Styrelsen sammanträdde i Östersund den 12 april 1981. Vid sammanträdet diskuterades i huvudsak hur organisationen skulle agera med anledning av regeringens proposition om energipolitiken samt hur ÄlvS skall agera för de älvsträckor som närmast är aktuella.

Styrelsen påtalade i ett uttalande att det ekonomiska krav Vattenfall ställer på staten för att avstå elström från några vattenkraftverk till Sydkraft, som ersättning för en utebliven utbyggnad av Sölvbacka, är orimliga. Vattenfal krävde ersättning med 5:-/kWh trots att man själv köpt kraftverk från Gränges för 1:50 kr/kWh.

Styrelsens medlemmar har dessutom kontinuerligt hållit kontakten med varandra, genom telefonsamtal, under året.

REMISSER: Statens Industriverk,SIND, har utvärderat en försöksverkamhet med statsbidrag till nyanläggning eller upprustning av små vattenkraftverk (100-1500 kWh). I SIND:s utredning (SIND PM 1980:23) föreslogs fortsatt stöd till små vattenkraftverk. Industriverket ville också få resurser att aktivt verka för byggnad av små vattenkraftverk.

I Samorganisationens yttrande påtalades att minikraftverken orsakar samma typ av skada på miljön som konventionella kraftverk. En omfattande upprustning av gamla kraftverk eller nyanläggningar kommer att betyda ett allvarligt hot mot strömfisket i många småår, framförallt i södra och mellersta Sverige. Bidrag eller särskilda lån till små vattenkraftverk avstyrktes.

I november slutredovisades en utredning om möjligheterna till effektiviseringar av befintliga vattenkraftverk. Utredningen utfördes av Vattenfall,enligt uppdrag av regeringen efter initiativ från ÄlvS. Utredarna lämnade en delrapport i juli. I denna redovisades en studie av Umeälven i vilken man beräknade att energiproduktionen skulle kunna ökas med 3% inom en rimlig ekonomisk ram. Med utgångspunkt från denna studie och enklare inventeringar för övriga älvar bedömdes att vattenkraftproduktionen skulle kunna öka med ca 2,0 TWh varav 1,4 TWh var ekonomiskt rimligt.

Samorganisationens yttrande över rapporten publicerades, enligt överenskommelse, som bilaga i slutrapporten. I yttrandet pekas bl a på de mycket osäkra kostnadsberäkningar som ligger till grund för utredningens bedömningar. Man har bl a "glömt bort"

att det tidigare nämnda stora elöverskottet under 80-talet kommer att medföra att kostnaderna för utebliven produktion under avställningsperioder blir mycket lägre än hittills.

Kritik riktas också mot att utredningen inte gjort en mera noggrann utredning av förluster i alla vattendrag.

ÖVRIGA UTTALANDEN: Sölvbackafrågan föranledde styrelsen att vid två tillfällen under verksamhetsåret gå ut med särskilda uttalanden.

I ett uttalande,som gjordes tillsammans med Miljöförbundet, krävdes att regeringen i sin proposition skulle redovisa det alternativ som innebär att Sydkraft får två kraftverk i Lagan som ersättning för en utebliven utbyggnad. Samtidigt förkastades Ingvar Gullnäs beräkningar om hur mycket det skulle kosta att avstå från en utbyggnad. Beräkningarna grundar sig på felaktiga grunder.
I det andra uttalandet påpekades att regeringens proposition om utbyggnad var ett brott mot tidigare riksdagsbeslut i frågan. Regeringen borde ha inlett förhandlingar med Vattenfall om ersättning för de två kraftverk i Lagan som Sydkraft kunde ha fått istället för en utbyggnad av Sölvbacka.

ASEA-chefen Curt Nicolin blev föremål för ett annat uttalande. "Nicolin ljuger när han påstår att en fortsatt utbyggnad av älvarna skulle medföra att vi kan minska förbränningen av olja med hälften", sades det bl a i uttalandet. "Det är bedrövligt att kraftverksindustrin måste ta till bluffargument i sina försök att komma åt älvarna.

UPPVAKTNINGAR: Förutom ett antal uppvaktningar av statsråd och riksdagsmän med anledning av Sölvbackafrågan besöktes energiminister Carl-Axel Petri inför arbetet med energipropositionen. Samtidigt uppvaktades partierna om energifrågan.

ENERGIPROPOSITIONEN: I januari lade regeringen fram sin proposition om nergipolitiken. Man räknade med en kraftig ökning av elanvändningen fram till1990. Huvuddelen av ökningen svarar naturligtvis kärnkraften för. Vattenkraften föreslås svara för 65 TWh år 1990 och 66 TWh på längre sikt. En del av debatten kring propositionen har gällt huruvida landet har 62 eller 63 TWh utbyggd och lovgiven vattenkraft i dagsläget. Jordbruksdepartementet har,utifrån CDL:s siffror, beräknat att den riktiga siffran skall vara 63,2 TWh. Civilutskottet räknar med en nivå som något understiger 65 TWh till 1990. Näringsutskottet delar helt civilutskottets åsikt.

Civilutskottet bortsåg dock i sitt betänkande, som för övrigt riksdagen enhälligt antog i dessa delar, från denna diskussion. CU skriver istället att utbyggnadsnivåerna för 1990 och längre fram endast får ses som en uppskattning av hur mycket som kan byggas ut inom ramen för nu gällande lagstiftning. Nivåerna får inte sätta vattenlagens tillåtlighetsregler ur spel. Detta är en skrivning som vi får vara mycket nöjda med.

ALTA: Samorganisationen har stött kampen för Altaälven bl a genom telegram till norske statsministern samt ett ekonmiskt stöd genom en gåva på 5000 :-kr.

INFORMATIONSMATERIAL: Under hösten utkom det första numret av ÄLVRÄDDAREN. Mötet på Frösön beslöt att skriften skall utkomma med tre nummer på försök under 1981. Tidskriften trycks på offset av Bild och Tryckarverkstan, Luleå. Syftet med ÄLV-RÄDDAREN är bl a att ge Samorganisationens medlemmar argument för framtida älvdebatter. Skriften skall också vara ett ansikte utåt.

Broschyren Vad innebär vattenkraftutbyggnad har blivit så populär att den nu är i det närmaste slut. En ny reviderad upplaga är nödvändig. Boken Älvarnas bok är snart slutsåld, endast ett hundratal exemplar finns kvar.

EKONOMI: Det kan med glädje konstateras att ekonomin fortsätter att vara ganska god. Behovet av nya informationsskrifter gör dock att varje bidrag från medlemmar och andra givare är mycket betydelsefulla för att kampen för älvarna skall kunna föras vidare. Det är fortfarande många älvsträckor som är under prövning eller kommer att prövas av vattendomstol eller regeringen.

ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION
Styrelsen

R E V I S I O N S B E R Ä T T E L S E.

Undertecknade, utsedda till revisorer i Älvräddarnas Samorganisation får härmed avge berättelse för år 1980.
Vi har granskat de böcker och handlingar som lämnar upplysning om samorganisationens ekonomi och förvaltning.

Någon anledning till anmärkning föreligger icke beträffande de till oss överlämnade handlingar och bokföring.

Vi tillstyrker att ansvarsfrihet beviljas styrelsen för 1980 års förvaltning.

Ljusdal den 29/4 1981.

.....
Curt Rosendahl.

.....
Gun Lindahl.

Kassaredovisning
Älvräddarnas Samorganisation
1 januari 1980 - 31 mars 1981

Ingående saldo 1 januari 1980

Postgiro nr. 736573-7	Kr.	4.624:78		
Postgiro nr. 736573-7-U	Kr.	42.807:47	Kr.	47.432:25

Inkomster:

Ränta postgiro 736573-7-U 1979	Kr.	2.686:23		
Ränta postgiro 736573-7-U 1980	Kr	4.617:84		
Ränta postgiro 736573-7 1980	Kr.	237:75	Kr	7.541:82
Medlemsavgifter	Kr.	23.950:-		
Gåvor	Kr.	13.712:10		
Älvräddar 10:or	Kr	1.330:-	Kr.	38.992:10
Anslag från Studieförbund			Kr.	5.157:-
Älvarnas Bok	Kr.	10.809:35		
Broschyren "Varför bevara våra älvar"	Kr	9.197:-		
Gramofonskivor	Kr.	708:-		
Studieplan	Kr	390:-		
Uthyrning film	Kr.	375:-	Kr.	21.479:35
		Summa Kronor		120.602:52

Utgifter:

Material för utskick	Kr.	11.758:20		
Porton	Kr.	7.444:91		
Älvräddaren Tryckkostnad	Kr.	4 803:-		
Reklam & Riksdagstryck	Kr.	105:85	Kr.	24.111:96
Möteskostnader lokalhyra m.m.	Kr.	5.011:-		
Reskostnader	Kr.	9.876:-		
Telefonkostnader	Kr.	15.651:50	Kr.	30.538:50
Tröjor	Kr.	2.392:40		
Dekaler	Kr.	1.930:-	Kr.	4.322:40
Utbetalda andelar i medlemsavg. och gåvor till medlemsgrupper			Kr.	6.942:40
Bidrag till medlemsgrupp	Kr.	545:-		
Bidrag till Alta-gruppen	Kr.	5.000:-		
Uppvaktning	Kr.	106:-	Kr.	5.651:-
Lån till medlemsgrupp			Kr.	2.500:-

Kassabehållning den 31 mars 1981

Postgiro nr 736573-7	Kr.	6.424:72		
Postgiro nr 736573-7-U	Kr.	40.111:54	Kr.	46.536:26
		Summa Kronor		120.602:52

Tillgångar den 31 mars 1981

Postgiro	Kr.	46.536:26		
Utestående fordringar enl. spec.	Kr.	5.597:-		
Lån till Medlemsgrupp	Kr.	2.500:-	Kr.	54.633:26

Skulder den 31 mars 1981

Cewe-förlaget, Bjästa räkn.9/3	Kr.	3.038:35		
Lars Lövgren, Sorsele räkn.9/3	Kr.	464:40		
Riksdagens förlagstryck räkn.20/3	Kr.	214:20		
Gruppandelar för tiden 1 januari - 31 mars 1981	Kr.	780:-	Kr.	4.496:95
		Summa Kronor		50.136:31

Järvsö den 10 april 1981
Älvräddarnas Samorganisation

Helfrid Bäckström
/kassör/

Långan räddad

Den 9 april beslutade regeringen vid sin vattenlagsprövning av Långan att en utbyggnad strider mot vattenlagens tillåtlighetsregler i 2kap 3§ andra stycket vattenlagen samt även mot bestämmelserna i 4 kap 18§ ang allmänna planeringssynpunkter. Regeringens prövning av de allmänna planeringssynpunkterna motsvarar den som riksdagen gör när den undantar älvsträckor genom riktlinjer i den fysiska riksplaneringen. Långan har därmed ansetts ha likvärdiga bevarandevärden med tidigare undantagna älvsträckor.

SAMTLIGA PARTIER MOT UTBYGGNAD

Samtliga politiska partier har sagt nej till en utbyggnad av Långan. De moderata regeringsledamöterna har emellertid, enligt vad som erfarits, varit för en utbyggnad, men de har också varit medvetna om den mycket starka lokala och regionala opinionen inom Moderata samlingspartiet mot en utbyggnad. Därför gick de med på ett nej till utbyggnad men begärde en diskussion i regeringen om hur man skulle nå 65 TWh som anges i energipropostionen. Jordbruksdepartementet visade också att det är möjligt att nå 64,7 TWh utan kontroversiella projekt och att idag är 63,2 TWh utbyggt. Moderaterna har emellertid begärt ytterligare diskussioner i regeringen och en föredragning även av industridepartementet. Om denna diskussion har kommit till stånd eller hur den gått är inte känt.

Även socialdemokraterna har agerat mot en utbyggnad av Långan i riksdagen, liksom VPK som i en motion begärt att Långan skall undantas från utbyggnad. Men i och med regeringens beslut ansåg riksdagen vid behandlingen av VPK-motionen att det därigenom inte var nödvändigt att nu ta med Långan i riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen. Det mest logiska hade emellertid varit att riksdagen redan nu undantagit Långan, vilket också Folkpartiet och Socialdemokraterna förespråkade i civilutskottet, men det rann ut i sanden när regeringens beslut om nej till utbyggnad kom.

Lokalt har däremot vissa socialdemokrater agerat för en utbyggnad. En mycket aktiv roll på senaste tiden har därvid Marianne Ståhlberg, riksdagsman från Östersund,spelat. Hon har ju agerat mycket starkt mot en utbyggnad av Sölvbackaströmmarna. Varför denna skillnad på älvsträckor? Kan det bero på att Östersunds kommun är delägare i utbyggnaden av Långan (30%) och att det socialdemokratiska kommunalrådet i Östersund Tore Holmberg är synnerligen kraftverksvänlig och har agerat mycket aggressivt i frågan. Socialdemokraterna vid Långan är däremot mot en utbyggnad liksom bl a SSU och Krokoms kommun.

Lars Lindström

Länge Leve Långan

Torsdagen den 9 april kom det besked som vi så länge och så innerligt hoppats på. Regeringen sa nej till den planerade utbyggnaden av nedre Långan. "Företagens verkningar på naturförhållandena i området är så betydande att de får anses utgöra hinder mot företagen enligt 2kap 3§ andra stycket vattenlagen", löd regeringens motivering bl a.

Regeringens besked om att inte tillstyrka en utbyggnad var epilogen på en över fyra år lång kamp för oss i aktionsgruppen Låt Långan Leva. Det var nämligen redan i januari -77 som de första konkreta planerna på en exploatering av Långan blev kända. Ortstidningarna presenterade då under, i dubbel bemärkelse, svarta rubriker de planer som Stensjö Kraft AB hade beträffande åns framtida öde. Av tidningsartiklarna framgick att kraftbolaget hade tänkt sig anlägga två kraftverk med tillhörande regleringsmagasin i Långan mellan Landösjön och åns utlopp i Indalsälven. Det övre kraftverket skulle anläggas vid Långforsen ca 8 km nedströms Landösjön. Det nedre kraftverket skulle placeras vid Litsnäset, någon kilometer från utloppet i Indalsälven.

Kanotister i Långan. Foto: *Lars Lindström*

Planerna hade inneburit att Långan med sina alldeles speciella omgivningar blev förvandlad till två enorma stillatigande kraftverksmagasin. Närmare 2500 hektar skogsmark skulle dämmas över och en strömsträcka på 36 km helt enkelt försvinna. Nästan hela fallhöjden, 68 meter, skulle utnyttjas för att omvandlas till elektrisk energi. De urgamla melodierna och själsdjupa tonerna ville man byta till det nervösa surret i milslånga döda metalledningar!

Vi var oförberedda och blev närmast chockade av tidningsrubrikernas dystra innebörd. Vi tappade för en stund helt tron på framtiden. Att tänka sig en förlust av Långan var som att gå ett osäkert och otäckt mörker till mötes. Det fick bara inte ske. Våra efterkommande måste få behålla något litet naturligt och livsbejakande alternativ till monotont TV-tittande, prylideologi och tillrättalagda fritidsarrangemang. De måste få behålla detta avsnitt av naturens egen lärobok, resonerade vi.

Och vad skedde ? Ja, som frukten av en inneboende självbevarelsedrift reste vi oss så sakta upp och kunde trots allt, långt borta, skönja en ljusstrimma i mörkret. Eftersom vi var många i byarna utefter Långan som hade samma fasta förhoppning var det inte heller svårt för Erland Eriksson i Litsnäset att få engagerade medlemmar till aktionsgruppen Låt Långan Leva. Bara någon månad efter de multiekonomiska exploateringsjättarnas första rallarsving, var försvaret för Långans bevarande samlat. Allt efter som tiden gick utkristalliserades en stark lokal opinion. Försök gjordes dock att förringa opinionens styrka, främst från Länstidningens chefredaktör och VD:n för Östersunds Elektriska AB. Många enskilda anslöt sig till aktionsgruppens arbete. Lits hembygdsförening, Fritidsfiskarna och de politiska ungdomsförbunden var de organisationer som tydligast profilerade sig på barrikaderna. Inom aktionsgruppen inriktade vi oss till att börja med att via insändare, bildekaler och namnlistor få till stånd en debatt i frågan och på så vis väcka den slumrande allmänheten. Efterhand som våra lokalpolitiker och berörda remissinstanser blev involverade tog dessa grupper allt mer av vår tid. Vi utarbetade t ex en informationsskrift i sexton punkter, som vi översände till alla beslutsfattare och myndigheter. Dessutom ställde vi alltid upp och guidade intresserade personer ner till Långan.

På försommaren 1978 tog debatten fart på allvar. Det föranleddes av att de två berörda kommunerna, Östersund och Krokom, då skulle ta ställning för första gången. Inför deras ställningstaganden hade Stensjö Kraft AB först låtit det kommunägda kraftbolaget Östersunds Elektriska AB köpa in sig i de två planerade kraftverken. Östersunds El. AB samägdes av de tre kommunerna Östersund, Krokom och Åre, varav Östersund ägde nära 90%. Därmed var utgången i Östersunds fullmäktige given och vi led i juni -78 vårt första nederlag. Med röstsiffrorna 40-32 sade Östersund ja till utbyggnad.

I Krokom, som skulle ta ställning nästan samtidigt, bordlades frågan till augusti. Dessförinnan hade kommunstyrelsen tillstyrkt en utbyggnad. Vi var ganska pessimistiska, men till stor överaskning vek sig Krokom för opinionen och sa i slutet av augusti nej till en utbyggnad. Röstsiffrorna blev 28-19.

Den vidare utvecklingen av frågan medförde att så småningom även Länsstyrelsen och Vattendomstolen sa ja till utbyggnadsplanerna. Förutom dessa två instanser och Östersunds kommun gick även ett antal mer eller mindre betydelsefulla remissinstanser på utbyggnadslinjen.

Av viktigare remissinstanser som motsatte sig utbyggnad kan nämnas Statens Planverk, Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Kammarkollegiet och Svenska Samernas Riksförbund. Till dessa lades en mängd ideella organisationer och sist men allra viktigast, Krokoms kommun. Att Krokoms kommun vid sitt andra ställningstagande i maj -80 uttalade ett ännu kraftigare nej än första gången, var nog det som gav oss mest råg i ryggen när vi koncentrerade vårt arbete på regeringens och riksdagens ledamöter. Det arbetet började egentligen redan i november 1979 då vi tog initiativ till att försöka få så många organisationer som möjligt att underteckna en gemensam skrivelse till jordbruksministern. I april året därpå hade tretton organisationer skrivit på och vi kunde sända iväg skrivelsen, vilken blev mycket uppmärksammad.

Den 22 november 1980 var tiden inne att göra en uppvaktning hos jordbruksministern. Totalt 15 personer från den berörda bygden fick då för Anders Dahlgren försöka förklara lokalbefolkningens inställning till utbyggnadsplanerna. Med all önskvärd tydlighet klargjorde vi då att vi inte kunde acceptera så mycket som en enda meters reglering av Långan, varken nu eller senare. Dahlgren uppskattade vårt besök och medgav med synlig tillfredsställelse att vi inte såg ut att vara professionella miljöaktivister, utan vanligt hederligt folk.

Efter besöket hos jordbruksministern i oktober följde en lång vinter med många motsägelsefulla besked om när ett beslut skulle tas. Sökanden begärde förlängd yttrandetid tre gånger och när de väl lämnat ifrån sig alla handlingar hamnade Långan i regeringens långbänk. Det väntade beslutet sköts upp flera gånger men den 9 april kom alltså beskedet - Långan ska få leva för åtminstone överskådlig tid. Måtte det bli för evigt.

Aktionsgruppen Låt Långan Leva
gm *Leif Jonsson*

Energiminister Petri:

Vattenkraften omprövas 1983?

Vi i Vattenfall 4/81

Elförsörjningen under 1980-talet tillgodoses genom att kärnkraftsprogrammet fullföljs och genom tillskott av 2–3 TWh vattenkraft och 5–6 TWh mottryckskraft.

Det sa energiminister Carl-Axel Petri, i sitt tal när Kraftverksföreningen hade årsmöte.

– För att kärnkraften skall kunna avvecklas vid sekelskiftet fordras alltså att vi bygger ut fjärrvärmen för att därigenom skapa underlag för ersättande elproduktion. Det krävs också att vi bygger ut vattenkraften.

– Det finns ännu inte något fog för att påstå att det råder "fara i dröjsmål". Men skulle det framöver visa sig svårt att genomföra en utbyggnad av flera av projekten i framför allt klasserna 1 och 2 dvs de minst skadliga objekten i Ekströms utredning, måste kompletterande förslag föreläggas riksdagen för att det föreslagna tillskottet från vattenkraften år 1990 skall kunna nås. En lämplig kontrollstation kan vara år 1983. Tillskottet, 2–3 TWh, kan då klaras genom att någon huvudälv eller flera älvsträckor i de nu undantagna älvarna kan komma att prövas i riksdagen.

Jonas Norrby:

Glöm inte!

När Jonas Norrby talade vid middagen på kvällen så betecknade han Petris tanke att ompröva vattenkraften 1983 och "öppna" en av huvudälvarna som Dagens Poäng, och han tillfogade: Glöm nu inte detta, Carl-Axel Petri! *Ivan C*

Energiminister Petri tycks agera på egen hand. Detta uttalande strider direkt mot civilutskottets och näringsutskottets uttalande att nivån 65 TWh år 1990 inte skall ses som något mål utan endast en uppskattning av vad som resultatet vid sedvanlig prövning av aktuella projekt kan bli.

Bör inte Folkpartiet och Centern byta ut Petri som energiminister? Hans agerande går klart emot politikernas vilja.

L.Li.

Låt Långan leva!

Vad är det då för märkligt med Långan, denna biflod till Jämtlands livsnerv, Indalsälven och med källsprång bland fjällen vid norska gränsen? Är det för att det är det sista cenrala strömmande vattnet i Jämtland, som hotas nu, sedan Granboforsen tyglades av kraftverksbygge i maj i år? Är det för att det ligger på näravstånd — tre till fem mil — från nära hälften av länets befolkning i Östersunds och Krokoms kommuner. Är det kanske för att Nedre Långan trots sitt centrala läge förblivit ett stycke genuin vildmark mitt i landskapets hjärta, utan bilvägar, rastplatser och färdiga grillställen? Eller är det för att älven håller på att utvecklas till ett paradis för dem som lyckats hyra någon av de trettio kanoter som finns till hands längs den fyra mil långa älven mellan Landösjön och sammanflödet med Indalsälven vid Litsnäset? Det är mer än så. Det är mycket mer än detta, som ligger bakom att det jäser i jämtska hjärtan vid tanken på en utbyggnad av Långan.

☐ LÄMNINGAR

Jämtland är för de flesta skidparadiset, vildmarken, där man kopplar av, hinner i fatt sig själv och förnyar sig. Få känner Jämtland som den kulturbygd det också är. Vid en kulturhistorisk inventering av Nedre Långan som gjordes 1977 visade sig den nu hotade älvsträckan ha de tätaste och flesta fynden, hittills, från förhistorisk fångstmiljö.

Jämtland har för övrigt en unik ställning inom nordeuropeisk arkeologi — från Tröndelagskusten till Östersjökusten löper genom Jämtland ett band av fyndlokaler från arktisk fångstkultur med jakt och fiske som huvudnäring. Liknande fynd finns i Nordnorge, Finland och Sibirien.

Jämtland har flest hällmålningar i landet från just den här tiden, liksom flest fångstgropar för älg, närmare bestämt ca 10 000 stycken. Just vid Långan finns den hittills tätaste koncentrationen, 195, varav en del är 5 000 år gamla. Vissa nyttjades så sent som för hundra år sedan. Man har vidare i området hittat 58 stenåldersboplatser, 2 blästerugnar, 4 skärvstensvallar etc. Vid en utbyggnad av älven måste dessa fornlämningar enligt fornminneslagen undersökas närmare och forslas bort före dämning.

Kostnaderna för dessa arkeologiska undersökningar ligger enligt preliminära beräkningar i flermiljonersklassen. Siffran 8 miljoner har nämnts. Har kraftverksföretagen tagit med dessa kostnader i sina beräkningar? Men viktigast: vad säger en stenyxa i en museimonter mot om vi får se våra förfäders boplatser i deras rätta miljö och förstår deras uppkomst och syften? Den aktuella inventeringen mynnade ut i att Riksantikvarieämbetet klassade Långans älvdal ha riksintresse.

En utbyggnad skulle för all framtid göra det omöjligt att få en helhetsbild av hur våra nomadiserande förfäder levde vid Långan för 4—5000 år sedan, som länkar i ett ekologiskt system, då ännu i balans. Närheten till tätorter och läroanstalter gör det omistligt ur pedagogisk synvinkel.

☐ TVÅTUSEN

Låt oss titta närmare på vad en utbyggnad av Nedre Långan skulle få för effekt på andra viktiga områden, som skog, fiske, jakt, ekologi.

Små skogklädda kullar växlar med myrar längs Nedre Långans fyra mil långa älvdal med sju vackra forsar i en rad. Vid en ev utbyggnad skulle alla forsar försvinna. I stället skulle två konstgjorda sjöar skapas genom uppdämning med 31 meter vid Långforsen och 36 meter vid Litsnäset. Det betyder att vid Långforsen drygt 2 000 hektar mark dränks, mestadels produktiv skogsmark. Vid Litsnäset läggs 1 220 hektar under vatten, varav drygt 9 000 hektar är produktiv skogsmark. Frånsett det allt värdefullare energitillskott denna inte obetydliga skogsareal kan lämna, ger skogen kontinuerligt årsarbete åt 5—6 personer. Tillkommer den energi som de vidsträckta myrarna kan tänkas skänka vid en framtida och förresten redan påtänkt myrtäkt.

☐ FISKE

Jämtarna tycks genom årtusendena förblivit ett fångstfolk. De är de flitigaste förtidsfiskarna i landet. En undersökning visar att nära två av tre jämtar fiskar någon gång under året mot en av tre för hela landet. Och bästa fisket finns i strömmande vatten. Fiskproduktionen i forsande älv är den högst kända på jorden, eller 25 kg fisk per hektar, mot två kilo på motsvarande yta i fjällsjöarna. Men det börjar bli ont om strömmande vatten. Jämtland är troligen det län som hårdast exploaterats för kraftändamål i landet. Hela 84% av länets forsar har tämjts och blivit till energi söderöver. Det lämnar 16% levande forsar, nödvändiga för den berömda fjällöringens fortplantning bl a.

Än sämre ställt är det för Krokoms kommun — inom vars område större delen av Nedre Långan flyter. Här har kraftverken tagit hela 87 procent av forsarna — återstår fattiga tretton procent. Det hör till att kommunen inom turismen profilerat sig som "fiskekommunen Krokom". Man driver landets enda fiskeskola och har sedan ett par år anställt en särskild fiskekonsulent. För Krokoms kommun, som sagt nej till kraftverk skulle Långans utbyggnad bli ett dråpslag. Långan som alltså är ett av länets bästa återstående strömfiskevatten, har klassats ha riksintresse av fiskenämnden i länet och som värdefullare ur fiskesynpunkt än bättre kända Sölvbackaströmmarna.

☐ ÄLGJAKT

Genom årtusendena har jämten haft först sin försörjning sedan sin höstrekreation med att jaga älg. Över varje magisk hällmålning vandrar symboliskt nog älgar i olika fason och olika storlek. Och bytet är fortfarande rikt, så rikt att man måst öka avskjutningen så jägarna själva protesterar. Älgen drar idag, liksom för fem tusen år sedan, då vintern från fjäll och höjder ned mot älvdalarna, ner mot Långan, där man förr fångade bytet med sinnrika fångstgropssystem, varav alltså nära 200 hittills hittats. Och än i dag sitter Litsbor under älgjakten i september på pass vid samma stigar där älgen av hävd haft sin väg.

Dränks dessa urgamla älgmarker måste djuren leta andra områden för att klara betet på vintern. Det medför större trafikproblem, fler tragiska älgkrockar än vi redan har. Det medför större skogsskador på den allt viktigare nyplanterade skogen. Vad detta innebär i förlust kan inte kläs i kronor och ören och därför inte räknas in i den totala kalkylen. För folket i trakten är jakten ovärderlig.

☐ SAMERNA

Samerna i Offerdals sameby med ca 4 000 renar har strandängarna kring Nedre Långan som s k sedvaneland. Det betyder att älvdalen får nyttjas till bete under vinterhalvåret från oktober till maj. Renhjorden är dimensionerad efter bl a vinterbetet. En förlust av en del av detta skulle därför minska renantalet på sikt. Samernas flyttleder från sommar- till vinterland går mestadels längs älvar, där man lätt kommer fram och där det finns rikligt med rastbete för djuren. Vid en uppdämning av Långan skulle höst- och vårflyttning bli svårare och mer strapatsrik i sämre terräng med tätare skog, [illegible] förlust av goda övernattningsbeten. Konsekvensen blir nedsatt kondition hos renarna, betydande djurförluster och minskad köttproduktion. Framför allt blir det svårare än det redan är för samerna,

denna betydande etniska minoritet — vars förfäder kanske var urbefolkningen här — att bedriva sin urgamla och för länet viktiga näring, renskötseln. Samerna i Offerdals sameby har tidigare hårt drabbats av kraftexploateringar av betesland, som krävt sina offer av renar och inte minst betytt en krävande och högst tvivelaktig social omställning.

Tack vare de friska källflödena och de många forsarna är Långans vatten väl luftat och syresatt och kan dricka riskfritt med en kupad hand. Detsamma kan tyvärr inte längre sägas om Indalsälven, sedan den passerat tätorterna Östersund och Krokom. Idag är Långans rena vatten viktigt som komplement och ekologisk balans när den träffar Indalsälven vid Litsnäset. Konsekvensen av en uppdämd Långan är svår att överblicka ur den här hittills föga beaktade aspekten.

☐ ENERGI

Jag nämnde i början av den här artikeln att villkoren ändrats sedan en utredning rekommenderade utbyggnad av Nedre Långan för ett par år sedan. Först har närbelägna Granboforsen — Östersundarnas forna favoritfiskeplats, tystats i maj i år efter en också i det fallet omtvistad kraftverksutbyggnad. Det har betydligt ökat tryket på Långan som det sista centralt belägna fiske- och rekreationsområdet i länet.

Sen har vi som bekant haft folkomröstning som gett kärnkraft som energikälla tills vi forskar fram nya alternativa energikällor med sol, vind, torv etc som motor. Det förefaller absurt att under sådana förhållanden döda en fors, som ger momentana arbetstillfällen och högst marginell energieffekt — en halv promille av Sveriges energitillskott — men får katastrofeffekter för Litsbor och andra jämtar.

Mitt förslag är: Tillsätt en ny utredning med två uppdrag:

1) att utreda de samlade negativa effekterna av den 85-procentiga kraftverksutbyggnaden som redan skett i Jämtlands län.

2) att räkna fram de samlade positiva effekterna av en rejäl utbyggnad av redan existerande kraftverk i kilovatt räknat.

Fors och vildmark är det som fritidsmänniskan sätter främst idag. Med ökad fritid och ökat behov att fly en alltmer konstlad verklighet behövs både Långan, Sölvbacka, Alta och alla andra levande brusande forsar, där man kan kupa sin hand och dricka rent vatten. Dessutom — i den kulturkris vi försatt oss där just nu materialism bryts mot nygammal ekologisk livsstil kunde Långans fångstkultur från stenåldern ge oss nycklar och tjäna som mönster för överlevnad och en ny funktionell fattigdom.

Bevara därför denna vårt lands rikaste fyndlokal från våra rötters nomadkultur till glädje och nytta för generationer som kommer efter oss.

Förstör inte vad bara en ny istid kan återställa — LÅT LÅNGAN LEVA!

DAGA NYBERG

SUNDSVALLS TIDNING Fredag den 26 september 1980

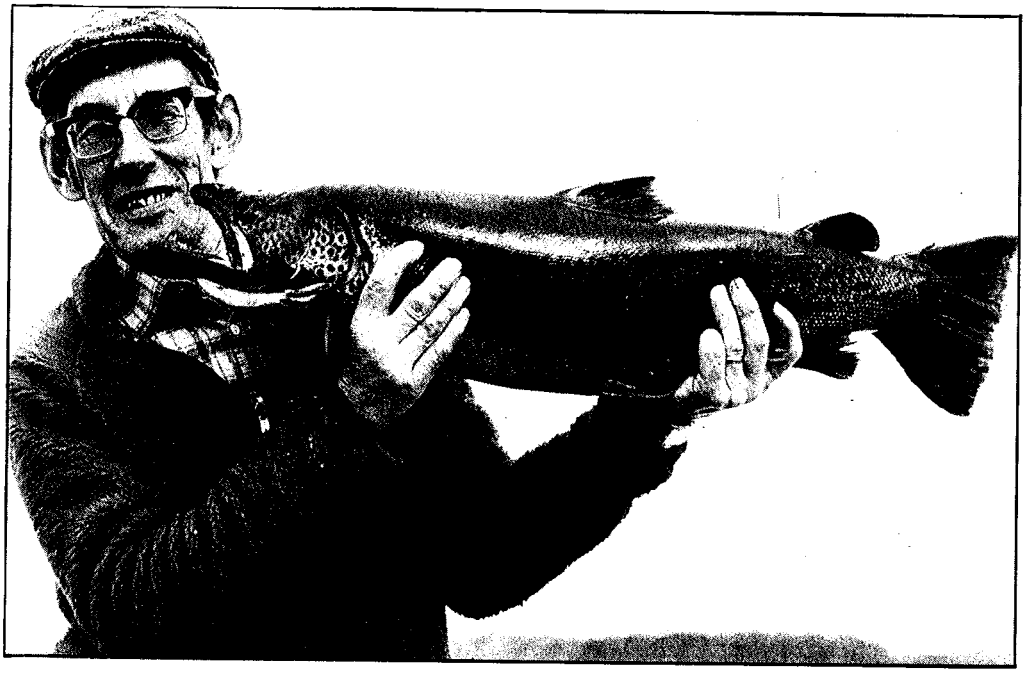

Erland Eriksson, Litsnäset med öring fångad i Långan strax efter beslutet om att Långan räddats. Öringen vägde 5,2 kilo!
Foto: *Tomas Johansson*

Vinterforsen

av
Carl Fries

ur Skogsland och fjäll, Wahlström & Widstrands förlag, 1967

Teckning: *Håkan Karlström*

Det rörliga forsande vattnet - vilken rikedom för en bygd att äga ett sådant stycke frisk natur! Den bygden har sin färg av forsen och sin ton av bruset. Nu tystnar forsarna i nyttans tjänst, den ena efter den andra. Det blir festligt inomhus när det elektriska ljuset tändes, men ödsligt tyst därute om kvällen, när bygdens ton är död.

En levande storälv i Norrland är ett vattenflöde som från fjällterrängerna kring riksgränsen söker sig ned genom skogslandet, genom sjö efter sjö mellan forsar och fall, för att till sist med stillnat lopp sakta förvandlas till en vik av havet.

En älv i kraftproduktionens tjänst är något helt annat: en vattentrappa med uppdämda sjöar och karftverk i vart och ett av trappstegen. Fallen är instängda i betong och stål, intvingade i turbiner, sjöarna är inga sjöar längre utan vattenmagasin - benämningen är ohyggligt träffande - som fylles och avtappas allt efter kraftverkens behov. De naturliga stränderna är försvunna, dränkta för alltid eller förvandlade till vida markytor, där vattnet kommer och går efter en rytm, som regeras av kraftverken och inte av naturen. Sådana bottnar är ett ingen mans land, rådbråkat,utpinat, en styggelse i landskapet.

Har man sett hur en skogsbonde eller fjällbonde hushållar, hur han med seg flit samlar sina dryga"kofoder", ofta över milsvida områden, hur han sköter sitt fiske allt efter fiskens vandringar och lekplatser och sin ripfångst och jakt över skogar och fjäll, då har man begripit hans förbundsenhet med ett stort naturlandskap. Och då har man också förstått varför en ny tids hushållning med skog och vatten är ett grundskott, en katastrof för en sådan livsföring. De många och stora sjöregleringarna i den ena dalgången efter den andra har träffat bondebruket i själva dess livsnerv, som är och från början har varit foderfångsten i dalbottnarna. Vad som genast förstöres, också genom den lindrigaste sjöreglering, är just gräsväxten på de sidlänta stränder, älvängar, deltamarker, som en gång i tiden drog till sig och möjliggjorde ett bondeliv i skogsland och fjälldalar.

Den omdaning som nu försiggår i Norrland är tragisk såtillvida att den splittrar och upplöser ett helt befolkningsskikt, den bondestam som har förvaltat arvet från de första nybyggarna. Därmed avskäres förbindelserna bakåt med allt vad därav följer - rotlöshet, hemlöshet mitt i en ny tids yttre välfärd och rikedom.

En förvandling av antytt slag har övergått det mesta av Stora Lule älv, Ume älv, Ångermanälven. Den är i full gång i Lilla Lule och Skellefte älvar. Den kommer kanske snart över Vindelälven med Laisälven och dess byar, något av det skönaste och mest karaktärsfulla i Lappland.

Pärlälven med Peuraure och Karatj flyter till Lilla Lule älv. Vid mitt besök år 1959 hängde över trakten samma hot till liv och framtid som nu över Vindelälven. Pärlälven, denna sköna, rika skogsälv, flodpärlmusslans och de sagolika pärlfyndens strömmande vatten, var avsedd att regleras. Forsarna skulle byggas ut, Karatj mördas som en levande sjö, slåtterängarna vid Luovus sättas under vatten, renarnas betesmarker hela dalen ner igenom fördärvas av dessa regleringar.

I byar och gårdar runt kring den stora sjön räknade man med slutet. I Luovus och Vuojat sade man: Snart är jag hemlös. I Lillselets by vid älven såg man också slutet på sin tid och sitt arbete. Vid Peuraure längre upp i dalen - hur var det där ? Jo, nybyggaren, som hade grundat stället och gjort allt med egen hand, hade fått veta att han skulle bli dränkt under tio meter vatten,om han stannade kvar.

Byamännen runt Karatj hade i gripande ordalag bett våra myndigheter att få slippa ett regleringsföretag. Kammarkollegiet, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och fiskeristyrelsen hade förebragt mycket starka skäl mot utbyggnad. Och verkligen: hotet blev avlägsnat - på denna enda punkt bland många. För all framtid? Det återstår att se.

Varför denna nästan ofattbara förstörelse av svensk natur och bygd i den ena vattendalen efter den andra, på snart sagt otaliga ställen i Norrland?

Svenska folket behöver ständigt mer elektrisk kraft. Det är svaret. Men detta svar är en halvsanning. Vi riskerar inte, varken nu eller framdeles, någon brist på elektrisk kraft för de tusen hemmen, inte ens för de tusen neonskyltarna. Mindre än en tiondel av kraftproduktionen är nog för att fylla de behoven. Nej det är industrien som skall utvecklas för att höja levnadsstandarden i landet.

Detta är hela sanningen. Att det sker till priset av ödelagd natur, utrymda dalgångar, spolierade svenska hem i hundratal - det är beklagligt, säger man, men nödvändigt. Vi kan svara: Vad industrien, vad folkets flertal genomdriver och genomför - ofta mot lagens verkliga innebörd som är allas lika medborgerliga rätt - är ingenting annat än ett diktat, ett tvångsbud som av de många lägges på ett fåtal.

Några levande forsar finns kvar i Dalälven - än idag, men hur länge? Det är vid Gysinge på gränsen till Norrland. Här var i äldre tid en brännpunkt för samfärdsel och arbete. Det taktfasta dånet av släggor och stångjärnshamrar sjöng ihop med bruset från vattenmassorna. Men järnet har sökt sig till andra härdar. Gysinge sover.

Med ensliga skogssträander, kärrängar och myrar sluter sig landet kring älvens grenar. Hela landskapet är ett strömland, genomdraget av skummande vatten. Det är en stor och ren natur, där bredden över det hela och de väldiga måtten påminner om Nordsverige.

En kall, klar senvinterdag i detta strömland är en sällsamt vacker tavla. Fantastiskt, ösande solsken från en helblå rymd. Massor av snö. I det bländvita landskapet går älven öppen med otaliga strömvakar, stora och små. Vattnet dansar fram under isens brustna tak, skummet skälver och forsen mullrar.

Vinterns sparsamma liv har sökt sig till vattnet. Några kråkor solar sig på snön. Vid iskanten sitter en strömstare. Spår av utter löper som fina broderier mellan forsrännor och vakar. Spårstämplarna står oftast parvis snett bredvid varandra i långa dubbelrader, efter utterns vanliga korta hopp. Någon gång står spåren växelvis; på sådana ställen har han gått eller travat ett stycke. Ibland, särskilt i utförsbackarna, har han åkt kana i snön, det ger välkommen omväxling. Med de korta benen och hela sin kropppsbyggnad är uttern skapt att röra sig i vattnet; att gå eller springa i djup snö behagar honom inte. Mellan de långa kanorna ser man kraftiga språngspår med spårstämplarna fyra och fyra i oregelbundna grupper. Intet annat svenskt däggdjur har så växlande spår som uttern. Men avtrycken efter de breda bakfötterna med simhud mellan tårna gör det alltid lätt att känna igen utterspåren.

Också räven har lockats av det öppna vattnet. Kring strömvakarna löper hans spår i oändliga slingor, ut och in mellan utterspåren. Ingenstans kan jag se att de båda nattströvarna har tagit någon notis om varandra; mellan dem råder kylig högaktning, och ingen stör den andre i hans ensliga göromål.

Men ingen regel utan undantag - det bevisas av följande händelse. En av mina vänner, bosatt här vid älven, kom en dag gående utmed strömmen och blev varse en utter på iskanten med en präktig fisk i munnen; det såg ut att vara en laxöring. Min vän stannade genast för att inte störa; han stod orörlig och njöt av den vackra vinterbilden. Då fick han syn på en räv i strandbrinken, snett ovanför uttern. Steg för steg, oändligt försiktigt smög räven fram,allt närmare uttern, som ingenting märkte. Några meter skilde dem nu från varandra. Räven hade stannat mellan buskarna i stranden. Med ens gjorde han ett vilt krumsprång rätt upp i luften, så att det viftade i buskarna. Vad som sedan hände gick fort som tanken: uttern hoppade på huvudet i vaken utan att hinna se efter vad det var som skrämt honom. På isen låg den läckra fisken. Med en min av stilla belåtenhet klev räven ut till vaken och hämtade resultatet av sin fintliga manöver. Åskådaren hade inte hjärta att störa honom.

Nå, det var den gången. En sådan tur hör till de lysande undantagen i rävens torftiga vinterliv. För honom blir det säkert många steg mellan munsbitarna i den kalla natten. Uttern är avundsvärd. Hans spår börjar och slutar alltid vid en forsvak. Därnere under istaket är det gott om fisk för den som kan dyka och fiska.

Så här dags,mitt på dagen, är uttern sällan ute på fiske; nu ligger han inkrupen någonstans i forsens oändliga labyrint av stenmalar och is. Men det finns annat att se i dessa strålande middagstimmar över forsen. Varje strömvak är en förunderlig skapelse av is och vatten. Kring kanterna löper ett spetsverk isnålar, utbyggt av frosten, som har fångat de klara dropparna

i flykten. Vattnet blänker kornblått mot isen; man undrar hur det ljusa himmelsblå, speglat av vattenytan, kan förvandlas till denna klangfullt djupa färg. Det är ett underverk av ljuset, liksom de vita skumrosorna, som evigt blommar upp i forsens höljor och evigt plånas ut.

Vid iskanten sitter strömstaren, svart som stenarna och vit som skummet. Han tittar sig livligt omkring, bockar sig framåt och - vips - är han försvunnen i flödet. Det är en märkvärdig, en förbryllande syn, detta: en liten tätting som gör det sista man någonsin kunde tänka sig att en småfågel skulle göra - hoppar huvudstupa i vattnet. Han fångar småkryp därnere i vattenvärlden, och han simmar med vingarna, flyger genom vattnet, kan man säga. Detta syns tydligt, ty just när han försvinner i strömmen, plaskar det till av vingarna, som blixtsnabbt slår ut. Och någon gång händer det att han ror sig fram så tätt under ytan, att man ser det översta av ryggen och huvudet och kan urskilja årtagen med vingarna. Ibland dyker han inte på huvudet utan kliver ut i vattnet, allt djupare, tills han helt försvinner under ytan. Nere på bottnen springer han ledigt omkring på sina kraftiga ben och letar husmaskar, små kräftdjur och annat i den vägen. Lika underbart är det när han kommer till synes igen: han flyger ur vattnet, snett upp i luften. Strömstaren gör ett intryck av bekymmerslös fullkomlighet.

Man tröttnar inte på att betrakta den märkvärdiga fågeln. Han är livlig och glad och hittar ständigt på något nytt. Vanligen kastar han sig i vattnet direkt från iskanten, men någon gång sker det i flykten; då ilar han fram tätt över ytan, vingarna snuddar vid vattnet, och så flyger han in i forsböljorna. Snart är han synlig igen och surrar iväg, alltid lågt över forsen. Han landar på iskanten med den stora haklappen vänd mot land. Men så sitter han inte gärna, han gör strax helt om, front mot forsen, innan han skakar av sig vattenpärlorna och putsar sina fjädrar.

En ny dykning; jag tar tid på klockan - hela tolv sekunder. Återigen på huvudet i virvlarna - sju sekunder. Dykningarna varar från ett par,tre till tolv,femton sekunder, någon gång ännu längre. Ibland flyger han tvärs över strömfåran eller ett stycke bort över forsen; då kommer hans lockläte,en klar, nästan skarp signal, som tränger genom forsbruset lika tydligt som utterns vissling. Han slår sig ner där borta och locktonerna sväller ut till en sång. Ja, sannerligen, strömstaren sjunger, en anspråkslös men frisk och livlig sång. Den klingar mitt i vintervärlden som en lycklig överaskning, det mest betagande hos denna underfulla lilla fågel.

Egentligen är våren mycket nära. Den klara dag som sjunker mot en lika vacker kväll är dagen före vårdagjämningen. Strax före solnedgången har strömstaren något att beställa på iskanten där nere - han sysslar med ett visset,brunt fjolårsblad, ett asplöv tror jag. Gång på gång tar han upp det, lägger ner det igen, spatserar några steg men återvänder strax till bladet med tydliga tecken till en glad och lycklig sinnesstämning. Väl trettio gånger lyfter han bladet i luften, viftar med det en smula och släpper det igen. Han leker. Han är mätt och belåten efter en givande fiskedag. Det är vår i luften - kanske finns i hans lek med bladet en ansats till vårens omsorger, en liten tanke på bygge och bo.

Solen går ner rakt i väster. I öster stiger fullmånen över forsvakar och is. Genom bruset hör jag uttrarnas korta kvittrande skri men ser ingenting, bara darrande månsilver i motljuset och blanksvarta böljor i medljuset. Månskenet är klart men villsamt. Var det inte ändå en skugga, en mörk kropp som skymtade där borta och viftade i väg till vaken under brinken? Nu kommer den skarpa visslingen igen, just från vaken. Det är två djur som lockar på varandra. Inom några dygn skall mjuk tövind blåsa över Dalälven, vakarna vidgas och forsbruset tona allt starkare och djupare mot islossning och högvatten.

Bra riksdagsbeslut om älvarna

I energipropositionen anger energiministern att han anser att regeringen vid sin prövning av tillåtligheten för olika projekt skulle ha nänsyn till det ökade värdet av vattenkraften i framtiden, dvs att tillämpningen av dispensparagrafen skulle kunna ändras genom fristående uttalanden i regeringsprotokollet. En helt enig riksdag vänder sig emellertid starkt mot detta resonemang och påpekar att dispensregeln är avsedd att användas mycket restriktivt (JuU 1971:13 s81) och att tillämpningen av vattenlagen och dess tillåtlighetsregler inkl dispensregeln även fortsättningsvis måste ske utifrån gällande tolkningsgrunder. Vill man ändra tillämpningen får man ändra vattenlagen, anser riksdagen i sitt enhälliga beslut från 29 april 1981.

RIKSDAGSNEJ TILL UPPMJUKNING AV VATTENLAGEN

Riksdagens civilutskott anser vidare att det inte går att ange någon bestämd nivå på vattenkraften år 1990 och inte heller vid någon senare tidpunkt. I energiprositionen anges att det skulle vara ett eftersträvansvärt mål att nå 65 TWh år 1990 och 66 TWh på längre sikt. Riksdagens civilutskott anser emellertid enhälligt att utttalanden som dessa om en viss energinivå inte kan och inte får styra tillämpningen av vattenlagen eller riktlinjerna i den fysiska riksplaneringen. Regeringen är nämligen bunden av sedvanlig tolkning av lagreglerna skriver civilutskottet och energibalanserna blir därmed endast en allmän bedömning av vad som eventuellt kan komma att tillåtas.

Däremot kan tillåtligheten inte påverkas av en siffra i en energibalans. Civilutskottet skriver vidare att de angivna tillförselnivåerna inte bör betraktas som fastställda mål utan endast som ett troligt tillskott från vattenkraften år 1990 och att det med nuvarande tillåtlighetsregler inte är troligt att det går att uppnå en vattenkraftsproduktion om 66TWh och än mindre att det går att uppnå 65 TWh till 1990. Näringsutskottet går på samma linje.

SOCIALDEMOKRATERNA VILL HA SAMLAD BEDÖMNING

Både moderater och socialdemokrater instämmer i dessa uttalanden från riksdagen, vilket får anses vara en mycket stor framgång för oss. Socialdemokraterna anser dock att det bör klarläggas vilka utbyggnader som kan och bör aktualiseras för att uppnå 66 TWh och skriver bl a följande:"Ett sådant klarläggande bör lämpligen ges i form av ett förslag till utbyggnadsplan där det redovisas samlade överväganden som anknyter till nu delvis förändrade energipolitiska målsättningar. I anslutning därtill bör också ges redovisningar som kan grunda ett riksdagsbeslut om hur vattenkraftutnyttjandet skall ske: det bör fortfarande hävdas att ett stort ingrepp är bättre än många små ingrepp som direkt berör ett stort antal människor."

Socialdemokraterna säger vidare att man vill undanta Strängsforsen i Klarälven t v och att avsikten med detta är att åstadkomma ett uppskov med avgörandena tills riksdagen fattat ett nytt samlat beslut om tillåtligheten av vattenkraftutbyggnad. Vidare säger man "att ett sådant beslut förutsättes bli nödvändigt för att göra en avstämning mot de förändrade energipolitiska förutsättningar och ett principiellt val mellan ett större ingrepp och många mindre och att det behövs en förnyad prövniing av riktlinjerna i denna del."

I riksdagsdebatten om vattenkraften,som skedde den 29 april, sade emellertid Magnus Persson (s) "att socialdemokraterna vill undvika att göra en rad smärre ingrepp och istället göra ett större". "Därmed har vi inte sagt att det är fråga om Kalix älv utan vi vill att regeringen kommer med en samlad bedömning av de objekt som nu är aktuella", påpekade Magnus Persson.

Socialdemokraterna tycks alltså ha blivit mer tveksamma till en utbyggnad av Kalixälven. Ledande socialdemokrater, som Ingvar Carlsson, Olov Palme och Per Bergman vill av allt att döma inte ha någon utbyggnad. Men det finns som bekant också andra åsikter inom partiet. Det gäller för oss att ihärdigt fortsätta vårt informationsarbete framöver. Än är inte striden vunnen.

MODERATERNA VILL BYGGA UT I SÖDRA NORRLAND MEN SPARA DE FYRA STORA ÄLVARNA

Moderaterna i mellersta och norra Norrland är oftast motståndare till utbyggnader, men i södra Sverige och i den centrala ledningen finns starka röster inom partiet för fortsatta utbyggnader av framför allt vattendragen i norra Svealand och södra Norrland dvs där de privata kraftbolagen är starka. Däremot är man negativa till utbyggnad av de fyra stora älvarna. I riksdagen har emellertid moderaterna godtagit att en energibalans inte kan utgöra underlag för krav om ytterligare utbyggnader. Detta är mycket positivt och innebär att man inte längre kan kräva ett visst antal utbyggnader för att nå de ca 65 TWh år 1990 resp 66 TWh senare. Nivåen blir istället vad den blir efter sedvanlig prövning av olika objekt.

Kraftbolagen kan inte ängre komma och säga att de fått riksdagens uppdrag att bygga ut vattenkraften till en viss nivå, vilket de tidigare brukat göra när de velat argumentera för en utbyggnad.

Lars Lindström

Civilutskottets betänkande

1980/81:31

om riktlinjer i den fysiska riksplaneringen för utbyggnad av vattenkraft, m. m. (prop. 1980/81:90)

4 Utskottet

4.1 Dispensreglerna i 4 kap. 18 § tredje stycket vattenlagen

Riksdagen har beretts tillfälle att ta del av bl. a. vad energiministern (prop. bil. 1 s. 283) anfört till regeringsprotokollet om möjligheterna att medge vattenkraftutbyggnad trots att hinder möter mot företaget från allmän planeringssynpunkt eller med hänsyn till tillåtlighetsreglerna i 2 kap. vattenlagen. Han uttalar i detta sammanhang bl. a. att dispensregeln i 4 kap. 18 § tredje stycket vattenlagen gör det möjligt för regeringen att vid sin prövning av tillåtlighetsfrågan ta hänsyn till bl. a. energiförsörjningsbehovet och således beakta det ökade värde som vattenkraften kommer att få för landets energiförsörjning.

Motsvarande frågor har tidigare prövats av utskottet (CU 1979/80:5 s. 10–11, 13). Utskottet noterade att i den sedermera återkallade proposition 1978/79:115 (bil. 1 s. 228-229) bl. a. anförts att regeringen genom dispensregeln kan beakta det ökade värde som vattenkraften fått för landets energiförsörjning vid bedömning av om ett företag är av synnerlig betydelse från allmän synpunkt. Utskottet anförde bl. a. att av riksdagen godkända riktlinjer för energipolitiken inte får leda till en faktisk urholkning av vattenlagens tillåtlighetsregler – tillämpningen av dispensregeln begränsas fortfarande av den restriktiva utformningen av denna samt de till regeln knutna lagmotiven (JuU 1971:13 s. 81) som innebär att dispensbefogenheten är avsedd att utnyttjas endast då mycket starka skäl talar för att ett vattenbyggnadsföretag bör tillåtas.

Riksdagen har beslutat om riktlinjer inom den fysiska riksplaneringens ram som innebär att den ansett att vissa älvsträckor m. m. inte bör byggas ut. Utskottet förutsätter att det nu upprepade uttalandet om att grunda dispenser på målsättningar i energibalanser e. d. inte avsetts innebära en antydan om möjligheter att frångå riksdagens bedömningar. Den debatt som förts om riktlinjernas vägledande eller bindande karaktär torde sakna praktisk anknytning till dessa konkretiserade riksdagsbeslut. Uttalandet skulle därmed innebära en hänvisning till regeringens möjligheter att dispensera från egna bedömningar att hinder möter från allmänna planeringssynpunkter liksom från bedömningar enligt 2 kap. vattenlagen.

Enligt civilutskottets mening bör eventuella syften att mjuka upp vattenlagens grundläggande tillåtlighetsregler hävdas genom förslag om motsvarande ändringar i vattenlagen och inte genom fristående uttalanden till regeringsprotokollet – detta även om riksdagen bereds tillfälle att ta del av dem. Utskottet konstaterar därmed att tillämpningen av dispensregeln även fortsättningsvis får ske utifrån eljest gällande tolkningsgrunder. Vad utskottet i denna del anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regleringarna och fisket

När den stora kraftverksepoken startade i slutet av 30-talet, stod fiskeribiologer och -konsulenter i det närmaste främmande för vilka skador som sjöregleringar och tillskapandet av älv-magasin förorsakade fisket. Det som hände i våra vattendrag var någonting, som krävde försök och forskning för att förstå. Men forskning tar tid och därför sattes fiskeskadan alltid under prövotid.

Under tiden byggde man kraftverk på löpande band. När den ena forsen i älven låg där klavbunden, flyttade man till nästa. På samma sätt med sjöarna. Hela tiden sköt man frågan om skadorna på fisket framför sig, vilket var det enda möjliga just då. Kraftverksbyggandet forcerades ju fram påhejat av industrin, som ständigt ropade efter mera elektricitet.

Visserligen har merparten av de gamla vattenmålen slutdömts, men än idag har vi exempel på sjöar som reglerades i tidigt skede och där skadan på det allmänna fisket alltjämt går under prövning. Storsjön i Jämtland hör dit, men det har inte varit till nackdel för fisket. Tvärtom, under åren har insikten om regleringens påverkan på fiskens lek- och uppväxtområden, näringstillgången, konkurrensen mellan olika fiskarter etc vuxit och kunnat användas från sakägarhåll för att binda upp regleringsföretaget ifråga om nya former av fiskevårdsåtgärder. Fisket har också - tack vare detta - kunnat förbättrats i sjön.

Långt allvarligare är det med regleringsmagasin där fiskeskadan på ett tidigt stadium ersatts som totalskada. För sökandesidan är det ett bekvämt - och billigt - sätt att köpa sig fri från framtida skyldigheter. Man ger sken av att betala påstådd skada i överkant, men hämtar ändå hem förjänsten sedan den verkliga skadan står uppenbarat efter 10-15 år.

Ett sådant exempel är Håckrenmagasinet i västra Jämtlnad. Det tillkom 1966, sedan de mycket fiskrika sjöarna Aumen, Korsjön, Hottöjen, Gesten och Håckren, med mellanliggande strömmar, dämts upp till en tre mil lång sjö. Magasinet rymmer ca 700 milj kbm.

Under de första åren var fisket i magasinet av kollosalformat. Den förut goda tillgången på öring, röding och harr, adderat till ett mycket kraftigt näringstillskott, medverkade till en väldig tillväxt på fisken. Möjligheterna till stora fångster gjorde att massvis med fiskeare invaderade sjön. Vintern och sommaren 1967 inbringade omkring 150 000 kronor i fiskekortsinkomster, vilket då var svenskt rekord vad gällde intäkter från ett enda vatten. Fiskekortet kostade 6:-/dag.

Det goda fisket höll i sig under 4-5 år, sedan anträddes utförslöpan. 1980 gav kortförsäljningen ca 40 000 kr, men då är att märka att till området nu förts ett tiotal småtjärnar som bär upp försäljningen. Själva Håckrenmagasinet ger kanske tusenlappen per år. Kortpriset är nu det dubbla, alltså 12:-/dag.

Vad är det nu som gått snett ?

Nästan allting. Borta är regleringseffekten och överflödet av mat för fisken. Borta är också lekplatserna för öringen och rödingen. Magasinet har en regleringsamplitud på 26,7 meter, med en enorm erosion efter stränderna. Här råder nu öknens lag, där inget liv kan förekomma.

Några forna strömmar kommer fram vid lägsta vattenstånd på våren, samtidigt som harren leker och därför har harren ökat något.

Insättning av kräftdjuren Pallasea och Gammarancanthus har inte gett den utdelning som man kan hoppas på. Och även om man får till fiskföda, så fattas det fisk - förutom harren - som kan äta denna mat.

Eftersom fisket är ersatt som totalskadat får fiskevårdsföreningen nu ensam försöka komma fram till någon lösning på problemet. Vilket för det första inte är så enkelt - fiskeribiologerna står rådvilla - och för det andra kostar stora pengar. Därför håller föreningen på att spara ihop medel för framtida fiskevårdsåtgärder. En fiskevårdsplan måste också tas fram.

Håckrenmagasinet maj 1980. Foto: *Richard Öhman*

Före 1966 - för femton år sedan - räknades vattensystemet till ett av länet allra förnämsta sportfiskeområden. Idag är bilden helt förändrad. Nu utgör Håckrenmagasinet inte alls någon lockelse för sportfiskare.

Kan förödelsen av en naturresurs med utomordentliga förutsättningar att bli en väldig tillgång för turister - eftersom området ligger inom turistkommunen Åre- och annat fritidsfolk illustreras mera naket än vad som skett här med Håckrenmagasinet ?

Richard Öhman

DET ÄR SÅ UNDERBART OCH STÄRKANDE I FJÄLLEN!

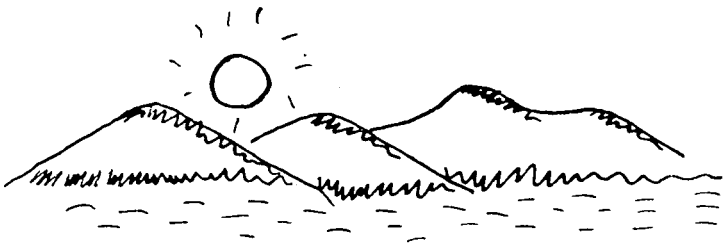

DU SOM VARIT BÅDE I PARIS OCH LONDON SAMT PÅ MALLORCA HÄR FÅR DU DITT LIVS CHANS ATT UPPLEVA EN VÄRLD BORTOM BARDISKAR, KVALMIGA TÅGKUPEER OCH TRÖTTANDE MUSÉER KOM INTE OCH RABBLA UPP ALLA PITTORESKA TURISTORTER I SÖDERN OCH VÄRLDSBERÖMDA BYGGNADER DU BESÖKT OM DU INTE VARIT I DOM SVENSKA FJÄLLEN OM DU VILL BESÖKA FJÄLLEN FÖR ATT I EN FRAMTID KUNNA BERIKA DINA MEMOARER MED ENORMA STRAPATSER KAN DU LIKA GÄRNA KASTA DETTA PAPPER REDAN NU. NI ANDRA FÅR HÄR ETT ERBJUDANDE HELT GRATIS.

FÖR 4:E ÅRET I RAD ARRANGERAS EN LÄGERVECKA PÅ BJÖRKUDDEN ETT UTMÄRKT TILLFÄLLE FÖR ALLA SOM ÄNNU INTE HUNNIT BLI FJÄLLRÄVAR ATT FÅ BEKANTA SIG MED FJÄLLEN TILLSAMMANS MED ERFARNA OCH MINDRE ERFARNA. BJÖRKUDDEN LIGGER NÅGRA KILOMETER NEDSTRÖMS STORA SJÖFALLET VID SJÖN LANGAS I STORA LULE ÄLV DAGARNA KOMMER ATT ÄGNAS ÅT UTFLYKTER I NATUREN SAMT ÅT ATT SMOEDRA HUR EN ÄLVUTBYGGNAD PÅVERKAR MILJÖN. VI SKA TILLSAMMANS FÖRSÖKA FINNA VÄGAR FÖR DEN FORTSATTA KAMPEN FÖR VÅRA OHUBYGGDA ÄLVAR VAD HAR ALTA OCH SÖLVBACKA LÄRT OSS?

TID: 9–15 AUGUSTI 1981
INKVARTERING: FLERBÄDDSSTUGOR MED SJÄLVHUSHÅLL
KOSTNAD: CA 350:- FÖR LOGI BÅTRESOR SAMT GEMENSAMMA "FISKMÅL"
ANMÄLAN: SENAST 1 JUNI TILL FAM. ÖBERG 0973/41015

MILJÖFÖRBUNDET STOCKHOLMS ÄLVRÄDDARGRUPP

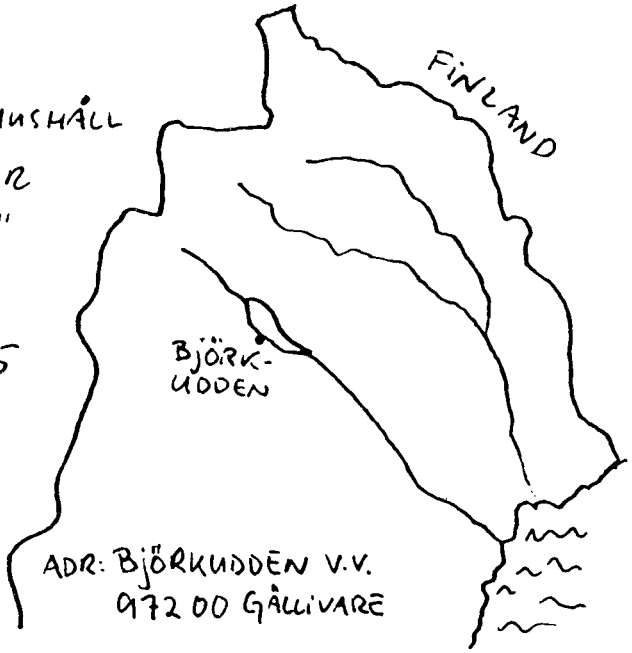

ADR: BJÖRKUDDEN V.V.
972 00 GÄLLIVARE

SÄDVAJAURE - 50 öre per kWh!

Skellefteå kommuns invånare kommer att få subventionera kraftproduktionen i Sädvajaure kraftverk med omkring 6 milj kr per år. Skellefteå kraftverk erkänner själva att det kommer att bli ett betydande underskott de första tio åren och att ett visst rörelsekapital är nödvändigt, som man försiktigt uttrycker sig i förslaget till kommunfullmäktige. Produktionskostnaden blir ca 50 öre per kWh vid 14% ränta. Normalt kraftpris på stamlinjenätet är 15-20 öre/kWh. Kraftvärme kostar 25-30 öre. Man kan fråga sig om inte Skellefteå kommun har andra viktigare investeringar att lägga sina pengar på i dessa tider när, när det är så stor brist på pengar i kommunerna.

Regeringen gav för ett halvår sedan tillstånd till utbyggnad men med krav om en högre minimitappning i Arjeplogsströmmarna. Sedan dess har kraftbolagen Vattenfall, Skellefteå kraftverk och Boliden tvekat mycket på grund av de därigenom kraftigt höjda kostnaderna mot bakgrund av de redan tidigare mycket låga lönsamheten. Boliden som också är delägare i utbyggnaden är inte alls intresserade och kommer troligen att helt avstå från att delta. Man kan investera sina pengar lönsammare på annat håll, anser man. Vattenfall är däremot intresserade och ser det som ett sätt att hålla en vattenrallarkår anställd i den händelse att en utbyggnad av Kalixälven skulle bli aktuell. För detta krävs emellertid att riksdagen beviljar ett bidrag till investeringen för att täcka förlusterna.

Lars Lindström

Kraftbolagen försöker köpa kommunerna

Kraftbolagen fortsätter sin olustiga och farliga taktik att försöka"köpa upp" kommuner som går emot dem i utbyggnadsfrågor. Nu senast är det beryktade Skellefteå kraftverk som försökt muta Robertsfors kommun genom erbjudande om delägarskap i en del av forsarna i Rickleån. I utbyte vill man ha kommunens ja till en utbyggnad av Älglunds kraftstation. Enligt vad som erfarits kommer emellertid Robertsfors kommun att säga nej till ett sådant köp och till en utbyggnad även nu.

Men alla älvräddare måste se upp för liknande mutförsök i de egna kommunerna. Var på er vakt! Kontakterna med de ledande politikerna i kommunerna sker oftast i tysthet.
I en demokrati kan det inte få vara så att politiska beslut ska kunna köpas med pengar. Det måste förhindras!

Lars Lindström

NV 28/4 -81

Skellefteå Kraftverk siktar på

Ytterligare utbyggnad av vattenkraft

Skellefteå kraftverk satsar på ytterligare vattenkraftutbyggnad.

Detta trots att elkrafttillgången under 1980-talet verkar tryggad, genom befintliga vattenkraftstationer, andelar i Forsmarks kärnkraftverk samt avtal om tillskottskraft.

Det är för att på lång sikt trygga behoven av el som man siktar på ytterligare utbyggnad.

Högt Sädva-pris avskräcker inte

På måndagen beslöt sålunda kraftverksstyrelsen att hos kommunfullmäktige begära bemyndigande att träffa avtal med Vattenfall om deltagande i Sädvaprojektet. Detta fastän de senaste kalkylerna visar mot ett energipris som med dagens mått mätt synes kolossalt högt.

Vidare har man från Skellefteå Kraftaktiebolags sida som bekant gjort ett utspel i frågan om Älglundprojektet i Rickleån i syfte att få Robertsfors kommun med på utbyggnaden.

● Högt Sädvapris

Anläggningskostnaden för en ny kraftstation vid Sädvajaures utlopp (i stället för Ringselestationen) samt utvidgad reglering beräknas i prisnivå juli 1980 uppgått till ca 300 miljoner kronor. Härav kommer 260—270 miljoner på kraftstationen.

Nyttan av regleringen minskar avsevärt genom de villkor som regeringen föreskrivit för att säkra vattentillgången i Arjeplogsströmmarna genom en höjning av undre dämningsgränsen i Hornavan. Sädvamagasinets ökning med 400 miljoner kubikmeter minskar nämligen därigenom, vad nyttan beträffar, till ett magasin motsvarande 260 milj kbm.

● 45 öre

Kraftpriset blir givetvis beroende på vilken kalkylränta som tillämpas. Med nuvarande marknadsränta (14 proc) kalkyleras med ett kWh-pris av 45 öre t o m 1996 och 34 öre sedan, då ersättningskraften till Boliden för Ringsele upphör. Med 10 procents kalkylränta blir priset 33—25 öre och med 4 procents (en s k realränta som Vattenfall tidigare brukat använda) till 17—14 öre. Härtill kommer 4—6 öre för överföring till Rengård.

Med 10 procents kalkylränta räknas med 37 öre pr kWh i 1980 års läge och 57 öre i 1990 års, för kraftvärme ur torv med 38 respektive 42 öre och för kraftvärme kol/olja med 26 respektive 32 öre.

Kraftverksstyrelsen begär sitt bemyndigande med villkoret att förutsättningarna, vare sig tekniskt eller ekonomiskt, icke ändras väsentligt i negativ riktning.

● Brett samarbete med Robertsfors

Det anbud till Robertsfors kommun, som representanter för Skellefteå Kraftverk gjorde för en vecka sedan, avser ingalunda endast ett erbjudande om hälftendelägarskap i fallsträckorna mellan kommungränsen och Robertsfors. Därigenom skulle ju kommunen få vetorätt för den ytterligare utbyggnad, som befaras av dem som vänder sig mot Älglundprojektet och som till stor del torde ha dikterat kommunens avstyrkande.

Skellefteå erbjuder Robertsfors också att överta eldistributionen i norra hälften av kommunen eller att deltaga i ett förvaltningsbolag för denna distributionsverksamhet. Under återstående koncessionstid erbjudes fortsatt elkraftpris lika med det inom Skellefteå kommun tillämpade, viljet ju betydligt understiger exempelvis Vattenfallstaxan.

● Uppskov

Skellefteå Kraft AB erbjuder sig vidare att mot självkostnad biträda Robertsfors kommun med utredningar i energifrågor, liksom man f n har ett avtal därom med Norsjö.

Kraftbolagets ansökan ligger f n hos regeringen, och Robertsfors kommun skulle yttra sig senast 1 maj. Men vill nu i anledning av de nya propåerna från Skellefteå, få uppskov med yttrandet.

Norra Västerbotten
28/4 1981

Anders Månström, sprängarbas

Jag föddes i Undersåker,
i en av socknens äldsta gårdar.
Bror min och mor min bor där ännu.
Men när mor min dör lämnas den öde,
ingen kan längre försörja sig på den.
Man hörde forsens brus från tunet,
men nu har det tystnat. Guds röst
säger Elsa om forsens dån
och det håller jag med om, fast jag inte är religiös.
Tänk varje vår när smältvattnet från fjällen
störtar sig utför dom branta fallen!
Det känns inne i bröstet när man ser det ryka.
Men när man var ung och skulle ha ett jobb
då fanns det ingenting för en annan
utom vid kraftverksbyggena.
Hela mitt liv har jag sprängt, byggt dammar.
Gud vet hur många forsar jag har tystat.
Från kraftverksbygge till kraftverksbygge
har jag åkt,kommit hem till ungar
som knappt känner igen mej,
som vrider sej undan när jag sätter dem på knät.
Den som fått bruka jorden ändå.
Men vi häruppe ska inte få leva av vår mark,
vi ska mura ihjäl den.
Vi ska krama varenda öre kilowatt ur den,
sen kan vi dra till dom mellansvenska industrierna
eller vänta på döden på ålderdomshemmet.
Vi känner oss svikna, hälsa det
till dom som bestämmer.

Bengt af Klintberg

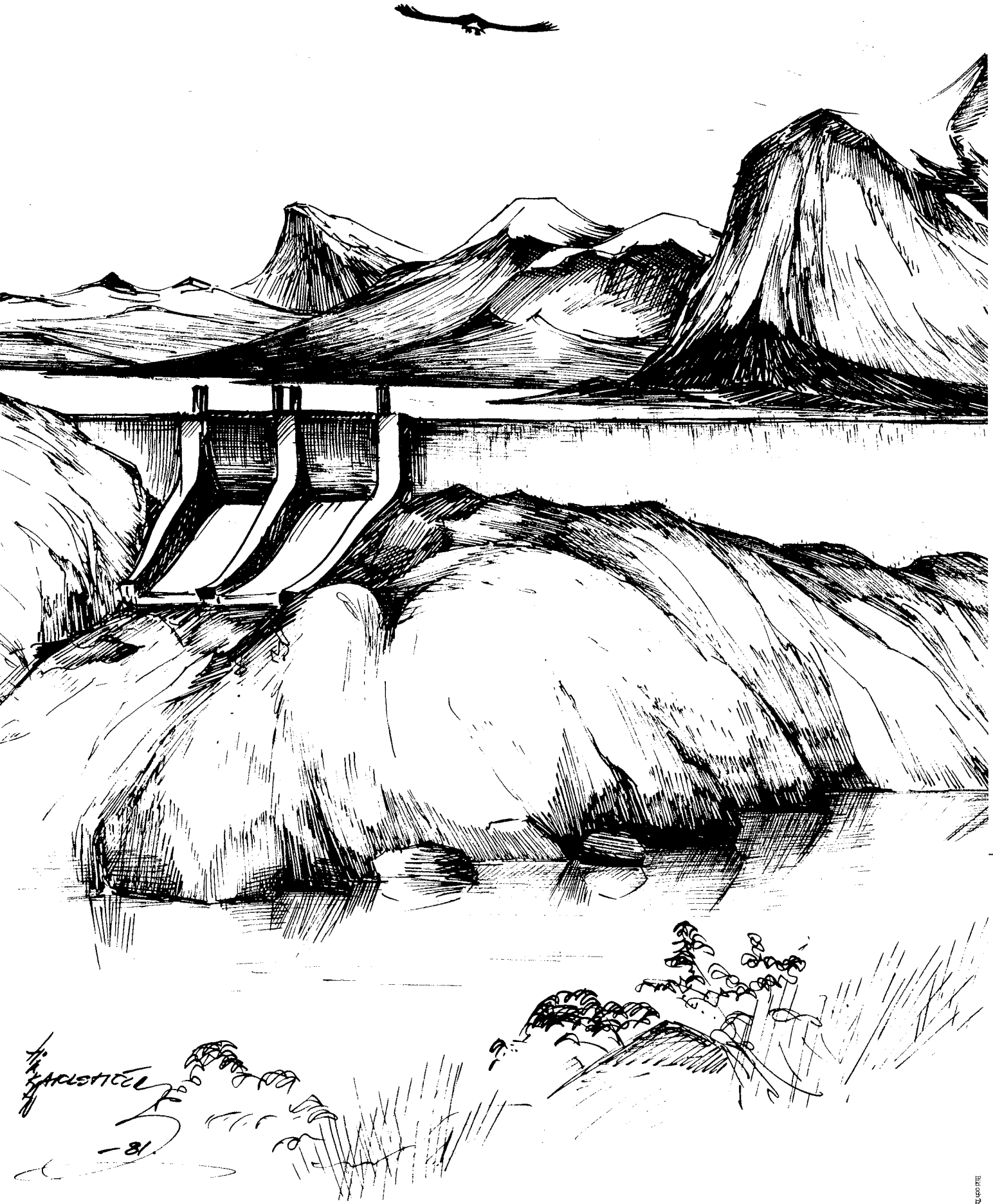

Foto omslaget: Åke E:son Lindman/ MIRA